

IN HONOREM
GEORGETA STOICA

90

Editori

PAULA POPOIU
GEORGIANA ONOIU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
In honorem Georgeta Stoica : 90 / ed.: Paula Popoiu,
Georgiana Onoiu. - Cluj-Napoca : Mega, 2022
Conține bibliografie
ISBN 978-606-020-421-3

I. Popoiu, Paula (ed.)
II. Onoiu, Georgiana (ed.)

39

Redactor: IULIA POP

© Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, 2021

Editura Mega | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

Conf. dr. PAULA POPOIU
Doamna noastră / 9

Scurtă prezentare a activității științifice / 13

CRISTINA LIBERIS
„Am mers pe teren călare pe măgar, pe cal, cu căruța, cu faetonul...
dar am mers!” / 25

Din arhiva Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”... / 49

OMAGIU LA ANIVERSARE

Acad. IOAN-AUREL POP
Omagiu la vârsta nemuririi... / 63

Acad. MARIUS PORUMB
Doamna Etnografiei Românești, prof. dr. Georgeta Stoica,
membru de onoare al Academiei Române / 66

Acad. RĂZVAN THEODORESCU
Omagiu colegial / 69

Acad. SABINA ISPAS
O prezență prestigioasă în cercetarea etnologică românească –
Georgeta Stoica / 70

Dr. OLGA HORȘIA
Caldă și profundă prietenie – Georgeta Stoica / 75

Dr. MARIA MAGIRU
Omagiu DOAMNEI etnografiei românești / 77

JANETA CIOCAN
Dr. Georgeta Stoica, OMUL care a lăsat urme de neșters
în brazda timpului / 82

Conf. dr. STELUȚA PÂRÂU
Gânduri pentru o mare profesoară / 86

Prof. dr. ILIE MOISE
Marea doamnă a etnologiei românești ... la aniversare / 91

RADA ILIE
Menire împlinită – Georgeta Stoica / 96

Dr. AURELIA COSMA
Aducerile aminte / 99

SÂNZIANA MIRCEA
Omagiu / 106

Dr. VIRGIL ȘTEFAN NIȚULESCU
O viață închinată patrimoniului României / 110

STUDII CULTURALE

Prof. dr. IOAN OPRIȘ
Cunoașterea realităților – condiția reușitei / 118

Prof. dr. ZOLTÁN ROSTÁS
Între cercetarea și educarea satului.
Avatarurile Serviciului Social din 1938–39 / 135

Dr. NARCIS DORIN ION
Regele Carol al II-lea și Dimitrie Gusti – o colaborare rodnică întru
„ridicarea satului românesc” / 146

Dr. ERNEST OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU
Reprezentări timpurii ale costumului geto-dacic
(secolele V–I a. C.) / 176

Prof. dr. AUREL CHIRIAC
O capodoperă a avangardei europene în colecția Muzeului
Țării Crișurilor: *Flacăra Albastră* de Victor Brauner / 228

Dr. ADRIAN SILVAN IONESCU
Analiza picturii pe sticlă cu mijloacele criticii de artă / 235

Dr. FILOFTEIA PALLY
Azilul „Elena Doamna”. Oameni și destine
din istoria existenței sale / 260

Dr. LIGIA FULGA
Costumul săsesc din Cristian / Țara Bârsei
între port și moda vremii / 270

Dr. GEORGETA ROȘU, NICOLETA STOICAN, SILVIU ILEA
Nea Nicu, ultimul pălărier din București / 283

JANETA CIOCAN
Ornamentica și croiul cămășii femeiești din zona Codru
în prima parte a secolului al XX-lea / 305

Dr. DOINA IȘFĂNONI
Costumul popular, veșmânt al sufletului românesc / 319

Dr. GEORGIANA ONOIU
O lecție de viață despre puterea exemplului.
Dialoguri etnografice / 339

Theresa

DOAMNA NOASTRĂ

Conf. dr. PAULA POPOIU

În curând se împlinesc 90 de ani de la nașterea Doamnei Georgeta Stoica, profesor, etnolog, cercetător, dar mai ales Îndrumător al multor generații. Reper fundamental al profesiei de cercetător etnolog, pe care a exercitat-o cu pasiune mai mult de jumătate de veac, om cu o judecată luminată de bunătate și iubire, Doamna Georgeta Stoica și-a pus viața în slujba culturii, a binelui, a formării unor generații de cercetători. Cu o pasiune specială, rar întâlnită, Doamna, așa cum ne place nouă, foștilor învățăcei, să-i spunem, a conferit identitate multor proiecte care au animat atmosfera Muzeului Satului. Din amintirile neprețuite pe care ni le povestește cu umor și talent aflăm despre cercetările de teren, în sate, cu echipe formate din oameni care au adus contribuții importante la dezvoltarea etnologiei românești. Se perindă prin fața ochilor noștri figuri emblematice – Gheorghe Focșa, Paul Petrescu, Tancred Bănățeanu, Tiberiu Graur, Ernest Bernea ...

Prin anii '80, când a fost nevoie să lupte pentru salvarea Muzeului de la distrugere, a făcut-o cu modestie, curaj, discreție, dar mai ales cu eficiență.

Vorbind de doamna Georgeta Stoica, la venerabila vârstă de 90 de ani, nu pot să nu remarc că generația mea, dar și generațiile mai tinere văd în Domnia Sa nu numai un profesor de la care poți învăța foarte multe despre sat și oamenii săi, ci și un camarad și un sfătuitor care poate să îndrepte multe din *neînțelepciunile* unui spirit mai impetuos, cum este cel al tinerilor porniți să reinventeze lumea, dărâmându-i temeliiile. Într-o lume nebună, în veșnică și

deseori haotică mișcare, tot ce putem face este să ne recăpătăm echilibrul prin întoarcerea la surse, la modele, prin raportare la oamenii a căror viață a fost închinată unei idei, unei pasiuni, unei creații. Ca tânără studentă la Arte, aveam nevoie de un model. Așa am întâlnit-o pe doamna Stoica la ora de Muzeologie și apoi la cea de Etnologie. Un om frumos, calm, profesionist. Pe Doamna Georgeta Stoica am cunoscut-o ca studentă la Istoria artei, în sala de curs în care, fiecare ne vedeam mândru cercetător al unor civilizații misterioase. Doamna Stoica ne-a vorbit și ne-a determinat cu blândețe și competență să înțelegem că spiritual, ca români, ne aflăm pe o scară înaltă a istoriei și că trebuia doar să studiem și să înțelegem această înălțime culturală, în cel mai modest loc posibil – satul, de la țăranul român care ne-o putea dezvălui în penumbra serilor petrecute lângă vatră sau în curte, ca tineri etnologi pe teren, înarmați cu multe întrebări la care așteptam răspunsuri miraculoase. Experiențele de teren, cu Doamna ca îndrumător, au fost absolut unice. Am învățat mai mult decât metoda de cercetare și istoria satului sau a oamenilor. Au fost experiențe de viață, de diplomație, de dragoste pentru meserie. Nimic nu a fost prea dificil, totul a fost interesant. În condițiile actuale de degingoladă a învățământului, foarte mulți se întrebă unde ne sunt profesorii de altădată. Răspunsul este simplu: sunt lângă noi, trebuie doar să le batem la ușă, să-i întrebăm ce mai fac și să-i mai ascultăm cum ne vorbesc despre valori, în general și despre valorile meseriei, în special.

Mare parte din viață, doamna Georgeta Stoica a dedicat-o Muzeului Satului. După incendiul din 2002, deși la pensie, a revenit la Muzeu, chemată pentru a pune pe picioare un loc frumos pe care inconștiența și lenea altora îl aneantizaseră. Deja avea o vârstă, a revenit cu forțe tinerești și a început reclădirea și repararea acestui loc pe care îl iubește foarte mult și de care își leagă neîndoielnic numele ca director general, ca cercetător, ca om.

Desigur, o viață frumoasă și bogată în realizări ca aceea a Doamnei noastre nu poate fi expusă cu rapiditate în două pagini de revistă. Se cere și apreciere, și delicatețe pentru ceva atât de cuprinzător și de dedicat, de aceea nu mi s-a părut relevant nici când și unde s-a născut Doamna, nici să amintesc ce studii și unde le-a făcut, cât de multe cărți a scris (toți le cunoaștem bogăția

de informații și diversitatea), ci mai degrabă vreau să subliniez că Doamna este un înaintaș, un înaintemergător, un educator și un om de infinită valoare. Ceva ce găsești atât de rar astăzi – un cunoscător și un promotor al satului, un om care știe să aprecieze valoarea și îi învață și pe alții s-o facă, un om de o integritate deosebită și mai ales o doamnă pasionată de viața însăși. A parcurs un adevărat „cursus honorum” de la muzeograf la directorul general al Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”, apoi ca membru al Academiei Române, urcând treaptă cu treaptă, numai pe baza unei munci riguroase și eficiente în care pune multă dăruire. Este doctor în Istoria artei, cercetător științific, muzeograf și etnolog, premiată de Academia Română, de Ministerul Culturii, de organisme de specialitate, internaționale și naționale, a scris cărți de referință pentru domeniu și pentru cunoașterea satului românesc. Funcțiile pe care le-a ocupat sunt onorante, dar, după mine, învățăcelul modest, cea mai importantă a fost aceea de profesor, modelator de caractere. Revenind la „Doamna etnologiei românești”, subliniez că noi toți cei care am fost binecuvântați să lucrăm cu dânsa ne-am îmbogățit mintea, caracterul și sufletul. Experiența noastră este îmbogățită cu experiența Domniei Sale. Și rostul nostru în acest domeniu mai complex, care este etnologia, ne este mai clar. Secolul XXI ne marchează pe noi, ființe fragile și puternice totodată, cu întrebări al căror răspuns ne este greu să-l găsim. Întoarcerea la sursele și resursele noastre de spiritualitate se face prin acești oameni care trăiesc o viață dedicată. Nevoia noastră de a supraviețui ca oameni de cultură, intelectuali... (!!!) este justificată de exemplul unor oameni ca doamna Georgeta Stoica. Se poate să stai vertical, se poate să nu ai crize de identitate tocmai pentru că te mai identifice încă cu asemenea oameni. Veșnic certăreți, veșnic dornici de a avea mai multe valori materiale, a căror strălucire vremelnică ar trebui să ne înspăimânte prin lipsa de profunzime și perenitate, ne găsim echilibrul în asemenea momente de sărbătoare dedicate unor oameni care ne însoțesc zi de zi prin ceea ce fac, prin ceea ce gândesc, prin ceea ce împărtășesc.

Pentru țăranul trăitor în satul românesc, trecerea pragurilor timpului și vârstele omului au însemnat zbatere, teamă, exorcizare și ajutor pentru greaua naștere a timpului, a universului, a omului, a plantelor și animalelor. Pentru noi, europeni ai secolul XXI,

trecerea pragurilor timpului și trecerea anilor sunt marcate de faptele noastre. Pentru Doamna noastră, doamna Georgeta Stoica, cei 90 de ani se numără în fapte deosebite, în cărți scrise, în cercetări de teren și de colecții, în lecții pentru cei care au urechi de auzit și în foarte multă iubire pentru oameni, pentru patrimoniu, pentru Muzeul Satului, pentru tot ceea ce ne înconjoară. La 90 de ani îi urăm „*La mulți ani!*” și completăm acum că acești mulți ani vor fi ai dânzei, dar și ai noștri pentru că doamna este un om activ, un om care scrie cel puțin o carte pe an, un om de care avem nevoie.

Închei prin a lăsa ultimul cuvânt doamnei Georgeta Stoica. Pentru noi va fi o carte de învățătură, dar și un prilej de bucurie pentru că s-a gândit la cei tineri și la cei din Muzeul Satului.

„Aș vrea ca tinerele generații să înțeleagă că nu se poate face nimic fără muncă, muncă și iar muncă, fără cunoașterea patrimoniului. Fiecare perioadă din viața unui om are frumusețea ei și trebuie să ne bucurăm când suntem tineri de anumite aspecte ale vieții și să ne bucurăm și când suntem în vârstă de anii pe care îi avem, să-i mulțumim lui Dumnezeu că am ajuns aici. De ziua mea îmi este foarte dor de muzeu, de altfel mă duc destul de des acolo și mă simt foarte bine, mai ales când văd că muzeul înflorește, că are un sector nou care arată splendid, îmi crește inima când mă duc pe acolo. În încheiere, vreau să adresez felicitări pentru tot colectivul Muzeului Satului, care, atât în trecut, cât și astăzi, muncește și se dedică culturii și civilizației românești”.

Vă mulțumim și noi, toți cei din Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, vă facem o adâncă și binecuvântă plecăciune!

SCURTĂ PREZENTARE A ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE

LISTĂ DE LUCRĂRI

- Crestături în lemn în arta populară românească*, Ed. Meridiane, București, 1967, versiunea în limba engleză: *Wood carving in the Romanian Folk Art*, versiune în limba franceză: *Sculpture sur le bois dans l'art populaire roumaine* (în colaborare).
- Artă populară în Câmpia Munteniei*, Ed. Casei Creației populare, București, 1969 (Georgeta Stoica, Maria Văgâi).
- Interiorul locuinței țărănești*, Ed. Meridiane, București, 1973.
- Arhitectura interiorului locuinței țărănești*, Ed. Muzeului în aer liber Bujoreni, Rm. Vâlcea, 1974.
- Podoabe populare românești*, Ed. Meridiane, București, 1976.
- Interioare populare românești. Țesături și cusături decorative*, Ed. Albatros, București, 1977 (Georgeta Stoica, Aurelia Doagă).
- Portul popular din județul Gorj*, Ed. Comitetului Județean pentru Cultură Gorj, București, 1978 (Georgeta Stoica, Virgil Vasilescu).
- Portul popular din județul Olt*, Ed. Comitetului Județean pentru Cultură Olt, București, 1978 (Georgeta Stoica, Rada Ilie).

- Arta populară din Vâlcea*, Ed. Casei Creației Populare, Rm. Vâlcea, București, 1972 (Georgeta Stoica, Ion Vlăduțiu, Elena Secoșan, Paul Petrescu).
- Zona etnografică Bran*, Ed. Sport-Turism, București, 1979 (Georgeta Stoica, Olivia Moraru).
- Arta populară românească*, Ed. Meridiane, București, 1981, carte distinsă de Academia Romană cu Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (Georgeta Stoica, Paul Petrescu).
- La casa y hacienda del campesino rumano*, Ed. Meridiane, București, 1984.
- Zona etnografică Lăpuș*, Ed. Sport-Turism, București, 1984 (Georgeta Stoica, Mihai Pop).
- Dicționar de artă populară*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985 (Georgeta Stoica, Paul Petrescu, Maria Bocșe).
- Zona etnografică Vrancea*, Ed. Sport-Turism. București, 1985 (Georgeta Stoica, Tancred Bănățeanu).
- Zona etnografică Olt*, Ed. Sport-Turism, București, 1986 (Georgeta Stoica, Rada Ilie).
- Zona etnografică Slatina*, Ed. Sport-Turism, București, 1987 (Georgeta Stoica, Rada Ilie).
- Arhitectura românească*, Ed. Meridiane, București, 1989, versiune în limba germană: Rumanischer volkstümlicher, Hausbau.
- Zona etnografică Câmpia Boianului*, Ed. Sport-Turism, București, 1990 (Georgeta Stoica, Rada Ilie).
- Architecture traditionnelle des Balkans-Roumanie*, Ed. Mellisa, Athenes, 1992.
- Dicționar de artă populară românească*, ediție revăzută și completată, Ed. Enciclopedică, București, 1997, Georgeta Stoica, Paul Petrescu).
- Meșteșuguri artistice tradiționale*, Ed. Enciclopedică, București, 2001 (Georgeta Stoica, Olga Horșia).
- Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”*, Ed. Arc, București, 2004.

- Colecția de covoare din Transilvania și Banat/ Collection of Carpets from Transylvania and Banat*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2008.
- Covoare românești de patrimoniu din colecțiile Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”/ Patrimony Romanian Carpets from the collections of „Dimitrie Gusti” National Village Museum*, Ed. Alcor Edimpex, București, 2009.
- Colecția de covoare din Moldova/ Collection of carpets from Moldavia*, Ed. Universitaria, Craiova, 2009.
- Colecția de covoare din Oltenia*, Ed. Universitaria Craiova, 2010.
- Colecția de covoare din Muntenia*, Ed. Universitaria Craiova, 2011.
- Portul popular de colecție/ Folk Apparel Collection – Muscel*, Ed. Universitaria Craiova, 2013 (Georgeta Stoica, Georgiana Onoiu).
- Costume tradiționale din Gorj în colecțiile Muzeului Satului/ Traditional Gorj Costumes in the Village Museum Collections*, Ed. Universitaria Craiova, 2014.
- Portul popular femeiesc din Suceava în colecțiile Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”/ Traditional Costumes of Women from Suceava in the Collections of “Dimitrie Gusti” National Village Museum*, Ed. Alcor Edimpex, București, 2015 (Georgeta Stoica, Georgiana Onoiu).
- Portul popular din Vâlcea în colecțiile Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”/ Traditional Costumes from Vâlcea in the Collections of „Dimitrie Gusti” National Village Museum*, Ed. Paideia, București, 2017 (Georgeta Stoica, Georgiana Onoiu).
- Portul popular din Mehedinti și Dolj în colecțiile Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”/ Traditional Costumes from Vâlcea and Dolj in the Collections of “Dimitrie Gusti” National Village Museum*, Ed. Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2018. (Georgeta Stoica, Georgiana Onoiu).
- Portul popular din Câmpia Munteniei în colecțiile Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”/ Traditional Costumes from Muntenia Plain in the Collections of „Dimitrie Gusti” National Village Museum*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2020 (Georgeta Stoica, Paula Popoiu, Georgiana Onoiu).

STUDII (SELECTIV)

- Gospodăria Ceauru – Gorj*, București, 1960 (mic catalog apărut în versiune română, franceză, engleză).
- Aspecte ale artei populare din Țara Vrancei*, în Pagini Dunărene, Galați, 1962.
- Aspecte din viața satelor din regiunea București*, în Revista Muzeelor, 1964.
- Systemes de chauffage de l'habitation paysanne chez les Roumains*, în Etudes d'Étnographie et de folklore, au VIIème Congres International des Sciences Antropologiques et Ethnologiques, București, 1965.
- Răspândirea celor mai frecvente tipuri de locuințe din Oltenia în secolul al XIX-lea*, în Atlasul Antropologic al Olteniei, București, 1968.
- Centre de ceramică din Oltenia*, în Atlasul Antropologic al Olteniei, București, 1968.
- Contribuții la studiul unor vechi forme de locuire din zona Caracalului, regiunea Craiovei*, în Revista Muzeelor, București, 1968.
- Centre specializate în confecționarea mobilierului din Oltenia*, în Studii și Cercetări de Istoria Artei, Tom 15, 2, 1968.
- Muzeul Etnografic în Aer Liber de la Bokrijk (Belgia)*, în Revista Muzeelor, nr. 3, 1968.
- Ceramica populară românească*, București, 1968 (mic catalog apărut în versiunea română, franceză, germană, engleză și rusă).
- Portul popular românesc*, București, 1969 (mic catalog apărut în versiunea română, franceză, engleză, germană, rusă).
- Centre de mobilier din Oltenia*, Craiova, 1970 (broșură).
- Cercetarea etnografică și artă populară în Muzeul de etnografie. Cerințe imperioase în județul Bacău*, în Carpica, III, 1970.
- Colecția de artă populară Vasile Heisu*, în Carpica, III, 1970.
- Perspectivă ale cercetării artei populare și etnografiei*, în Revista Muzeelor, II, 1970.
- Portul popular din Câmpia Munteniei*, în Studii și Cercetări, Muzeul Satului, 1970.

Evoluția portului popular din satul Sârbova, județul Timiș, în Studii și Cercetări, Muzeul Satului, 1970.

Dărmănești și Odobești, două centre de ceramică populară din Dâmbovița, în Studia Valahica, 1970.

L'influence de la famille sur la structure de l'habitations paysanne roumaine, Premier Congres International d'Ethnologie Europeene, Paris, du 24 au 28 Aout 1971.

Interiorul locuinței țărănești, în Studii și cercetări, Muzeul Satului, 1971.

Arta populară românească (catalog în limba franceză și flamandă), 1972.

Le developpement des musees d'archeologie (Albania), Paris, 1972.

Le developpement des musees d'ethnologie (Albanie), Paris, 1972.

Muzee și colecții de artă coptă din Egipt, în Revista Muzeelor, București, 1973.

Sisteme de încălzire în locuința țărănească din Țara Lăpușului, în Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1971–1973, Cluj (în colaborare).

Creația populară în lemn la români (catalog de expoziție), București, 1974.

Exposition d'art populaire roumaine (catalog de expoziție), Bruxelles, 1975.

Das Hol in der rumanischen Volkskunst (catalog de expoziție), Munchen, 1975.

Conținut și formă în compartimentul dictat de modă, în Tibiscus, 1975.

Tradiție și modă în portul popular românesc, în Cumidava, Brașov, 1975.

Semne de recunoaștere în costumul din Șcheii Brașovului și Săcele, în Cumidava, Brașov, 1975.

Zentren fur die kunstlerische verarbeitung von Holz in Oltenia, în Cibinium, Sibiu, 1976.

Evoluție și permanență în arta populară românească, în Biharea, Oradea, 1976.

- Architecture vernaculaire en Roumanie*, în Premiere Simposion du Comitet International pour l'architecture vernaculaire, Plovdiv, 1977.
- The open air ethnographic museums in Roumania*, în Lucrările simpozionului „Muzeu în aer liber”, Edinburgh, 1978.
- Valorificarea patrimoniului muzeal*, în Atlasul Etnografic al României, 5, 1979.
- Costumes et parures populaires de Roumanie* (în colaborare), Laussane, 1979.
- Die konservierung/ Baudenkmaler und deren Intagrierung in die neuen Lebensumstade*, în Cibinium, 1979.
- The investigation, preservation on integration of vernacular monuments and architectural piles in Romania*, în Monumente istorice și de artă, 1, 1979.
- Les eglises roumain en bois*, în Armos, Thessaloniki.
- Qu'est ce que l'architecture vernaculaire*, în Monumente Istorice și de Artă, 1, 1979.
- Probleme actuale ale conservării și valorificării arhitecturii rurale tradiționale*, în Monumente Istorice și de Artă, 2, 1979.
- Romanian folk art*, Canberra, 1979 (catalog de expoziție).
- Valorificarea patrimoniului muzeal*, în Atlasul Etnografic al României, 5, 1979.
- The museum, an important factor in the education of the child*, în Buletinul Muzeului de Artă al R.S. Romania, 1979.
- La maison paysanne roumaine des annes '50-'60*, Simposion „Satul European”, 1990.
- Identite nationale et identite dans les musees d'ethnographie*, Paris, 1993, Premiere Rencontre des Musees d'Ethnographie.
- Portul popular românesc* (catalog expoziție), Geneva, 2003.
- La dot chez les roumaines* (catalog de expoziție), Paris, 2003.
- Arhitectura populară. Origini și confluențe*, în Arta Istoriei. Istoria Artei. Academicianului Răzvan Theodorescu la 65 de ani, Ed. Enciclopedică, București, 2003.
- Prefață la Pădurenii Hunedoarei*, de Rusalin Ișfănoni, București, 2004.

Prefață la Monumente de arhitectură și tehnică tradițională, de Ioan Prahoveanu, Gheorghe Dinuță, Brașov, 2003.

De la Muzeul Satului la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, în Ethnos, 6, 2004.

Obidos și Sinatra, în Ethnos, nr. 6, 2004.

In memoriam Prof. Gheorghe Focșa, Cornel Irimie, în Ethnos, nr. 6, 2004.

Colegii noștri la 60 de ani: Corneliu Bucur, Mihai Dăncuș, Ioan Godea, în Ethnos, nr. 6, 2004.

Multiculturalitate dobrogeană, în Armos, Thessaloniki, 2004.

PREMII ȘI DISTINCȚII:

- **1983:** Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei Române.
- **1993:** Premiul Fundației Ethnos.
- **1999:** Premiul Comitetului de Arhitectură Vernaculară din Balcani pentru activitatea depusă ca membru fondator, Veria.
- **2002:** Premiul de excelență al Comitetului Național Român ICOM.
- **2002:** Diplomă de excelență – Ministerul Culturii și Cultelor.

MEMBRU ÎN COMISII DE SPECIALITATE:

- **1970–2005:** Membru al Comitetului Internațional de Arhitectură Vernaculară.
- **1970–1980:** Membru al Comisiei Muzeelor.
- **1978–2005:** Membru fondator al Comitetului de Arhitectură Vernaculară din Balcani.
- **1980–2003:** Membru al Comitetului Național Român ICOMOS.
- **1990–1997:** Membru al Comisiei Monumentelor Istorice și Siturilor Arheologice.
- **2000–2005:** Membru al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice și Siturilor Arheologice.
- **2004:** Președinte al Asociației Științifice a Etnologilor din România.
- **2016:** Membru de onoare al Academiei Române.

O CAPODOPERĂ A AVANGARDEI EUROPENE
ÎN COLECȚIA MUZEULUI
ȚĂRII CRIȘURILOR: *FLACĂRA ALBASTRĂ*
DE VICTOR BRAUNER

Prof. univ. dr. AUREL CHIRIAC

Muzeele sunt instituții care au ca funcție principală teaurizarea patrimoniului mobil reprezentativ pentru o țară, o regiune sau așezări de mai mare sau mai mică importanță. Firește, bunurile culturale mobile odată așezate în depozite sau incluse în expoziții temporare sau permanente, sunt obiecte care trebuie păstrate conform normelor de conservare specifice fiecărei categorii de obiecte aflate în păstrare. Această șansă trebuie însă asigurată de către specialiști, în cazul instituțiilor muzeale de muzeografi, conservatori, restauratori și personal auxiliar, toți indispensabili pentru asigurarea soluțiilor muzeotehnice și condițiilor de microclimat care să servească protejării pieselor de muzeu, în general. Mi-am permis această introducere pentru că textul meu se referă la o lucrare de artă plastică contemporană care este considerată *Capodoperă* sau în termenii consacrați de Legea patrimoniului mobil din România, aparținând categoriei *Tezaur* (ordinul de clasare numărul 2652/ 11.11.2008, emis de Ministerul Culturii)¹ și care reprezintă una din valorile patrimoniale de seamă ale instituției orădene.

¹ Studiul a fost prezentat la a VI-a Conferință Transfrontalieră (VI. Magyar Roman Határmenti – Konferenciája), Békéscsaba, Munkácsy Muzeum, 18 octombrie 2019.

Dincolo, însă, de cele precizate mai sus, aflarea în proprietatea Muzeului Țării Crișurilor din Oradea a unei creații semnate de Victor Brauner, unul dintre reprezentanții de seamă ai avangardei românești și europene deopotrivă, mai concret al curentului suprarealist este un adevăr de necontestat. De altfel, mișcarea de avangardă din România își are alți reprezentanți de seamă în colecția Secției de artă, unde se mai află opere de artă semnate și de alte nume de referință ale mișcării: H. M. Maxi, Marcel Iancu, Corneliu Mihăilescu, Alex Phoebus și Mattis-Teutsch. Toți aceștia au făcut parte, de altfel, și din recenta expoziție *Culorile avangardei. Artă în România 1910–1950*, itinerată de Institutul Cultural Român la Lisabona, Roma, Praga și Budapesta.

Detaliind problematica avangardei românești, mișcare cultural-artistică ce s-a manifestat deplin la noi în prima parte a secolului al XX-lea, putem spune că, în domeniul artelor, vizuale aceasta a vizat întâlnirea cu tot ce înseamnă înnoire în gândirea artistică europeană la acea vreme: expresionism, cubism, futurism, integralism, constructivism, suprarealism. Au fost ani marcați nu atât de curente clar definite, cât mai cu seamă de o „atmosferă avangardistă” în cultura română (Ion Pop).

Definind avangarda românească, Matei Călinescu nota: „Artistul de avangardă este mai puțin, cum ar indica-o sensul inițial al termenului, cel ce pregătește terenul pentru o mare ofensivă a noului, cât un revoltat, pentru care noul nu este adeseori nimic mai mult decât un mijloc de distrugere, o substanță cu mare putere explozivă în ordinea polemică”. În sensul celor afirmate mai sus, suntem obligați să subliniem și noi, alături de teoreticienii fenomenului avangardist, în general, al creației plastice circumscrise acestuia, în special, că un rol important, chiar decisiv pe acest plan, l-au avut revistele autohtone de avangardă: *Contimporanul* (1922), *Cuvântul liber* (1933–1936), *Clopotul* (1922–1923), *Integral*, 75 HP (1924), *Unu* (1928) care, fiecare în parte, au asigurat mișcării din România un teren teoretic solid. Dar, în același timp, ele au fost deschise către artiștii plastici în tipărirea de desene sau linogravuri în paginile lor. Mai mult chiar, de pildă, cei de la *Contimporanul* au provocat o serie de expoziții de pictură (cinci la număr, între 1924 și 1936), în care au expus reprezentanți de seamă ai fenomenului discutat: Marcel Iancu, M. H. Maxy, Corneliu Mihăilescu, Mattis

– Teutsch sau Victor Brauner. Dintre publicațiile înșirate mai sus, *Unu*, apărută într-un singur număr (în 1928), e cea mai apropiată suprarealismului, programul ei *Manifest* cuprinzând un rând care făcut carieră în cultura română: „Cititor, departajează-ți creierul”.

Victor Brauner a fost una din personalitățile de seamă ale avangardei românești, care și-a început aventura plastică în revista *75 HP*. Aici, el, ca și ceilalți întemeietori ai publicației – Ștefan Roll, Ilarie Voronca și Claude Sernet –, lansează conceptul de pictopoezie, de fapt o mișcare autoproclamată, care se definea ca o sinteză a formelor anterioare ale «noii arte». În acest sens, lucrarea manifest *Pictopoezia*, care lansează un concept gândit de Victor Brauner și Ilarie Voronca, exprimă explicit ideea: „Pictopoezia nu e pictură. Pictopoezia nu e poezia. Pictopoezia e pictopoezia”.

Desele deplasări la Paris și, apoi, mutarea definitivă acolo, în anul 1938, îl face să se atașeze ca pictor de mișcarea suprarealistă, mai cu seamă datorită prieteniei cu părintele de necontestat al curentului, scriitorul André Breton. Acesta îl invită să expună cu suprarealiștii la *Salon des Surindependants* (1933) și să realizeze, în 1934, prima expoziție pariziană sub marca stilului suprarealist, stil de care s-a atașat fără echivoc. Atunci, André Breton scria: „La Brauner imaginația se dezlănțuie cu violență; aceasta arde și îndoiaie filierele prin care suprarealismul însuși este tentat uneori să treacă, în scopuri sistematice, de altfel admisibile”.

Dar care a fost destinul uman și profesional al artistului până la stabilirea definitivă la Paris și chiar după aceea?

S-a născut la Piatra Neamț, în 1903. După ce a decis să devină pictor, urmează, mai întâi, dar pentru scurt timp, Școala de Arte Frumoase din București (1919–1921), de unde se retrage. De ce? Pentru că nu a fost de acord cu studiile dirijate spre arta tradițională, academistă. S-a înscris apoi la Academia Liberă de Pictură a lui Horia Igiroșanu, un fel de Academie Julien a Bucureștiului. Din anii când se abandonează mișcării de avangardă din România reținem colaborarea cu Ilarie Voronca, cel care a inițiat revista *75 HP*. De asemenea este important să subliniem aici că și-a asumat, și el, *Manifestul către tinerime*, publicat în anul 1924 în revista *Contemporanul*, un articol de un nihilism extrem în a judeca fenomenul cultural și plastic oficial: „Jos Arta că s-a prostituat; Poezia nu e decât un teasc de stors glanda lacrimală fetelor de